

SMART-dagen Arteveldehogeschool

Ouder-schoolsamenwerking in de kleuterschool

Katrien Van Laere – VBJK - katrien@vbjk.be

Jan De Mets – Steunpunt Diversiteit en Leren, UGent - jan.demets@ugent.be

Situering

Project 'Kleuterparticipatie via Ouderbetrokkenheid' - Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie (AMIF)

- 7 proeftuinen - twee jaar (17-18) in Lerend Netwerk
- kinderdagverblijven, kleuterscholen, Agentschap Integratie en Inburgering, Inloopteam, Huizen van het Kind, hogescholen, CBE, Kind en Gezin, LOP's, Samenlevingsopbouw, stads- en gemeentediensten ...
- werken aan een concreet actieplan
- focus op innovatie van nieuwe methodieken, structuren, werkwijzen, instrumenten, ...

START project – Erasmus+

uitgangspunt:

- **ouder-schoolsamenwerking** - wederkerigheid en gelijkwaardigheid tussen thuis– en schoolcultuur
- inzetten op een **warme en inclusieve transitie** in samenwerking met ouders.

Resultaat: het boek!

ook downloadbaar: via websites van Steunpunt Diversiteit en Leren en VBJK

www.diversiteitenleren.be, www.vbjk.be

4 aanheffen en 6 praktijken

4 aanheffen

- 1 - van 'ouderbetrokkenheid' naar 'ouder-schoolsamenwerking'
- 2 - kleuterparticipatie
- 3 - ouders zijn nieuwsgierig én bezorgd
- 4 - zorg en leren

Aanhef 1: van 'ouderbetrokkenheid' naar 'ouder-schoolsamenwerking'

clusters van uitdagingen in de relatie school - gezin:

- ouders kennen de werking van de school niet – hebben veel zorgvragen – communicatie verloopt niet altijd makkelijk
- bij de school: gebrek aan kennis en appreciatie van de familiale context en thuiscultuur van het kind – niet altijd eenduidig beleid inzake ouder-school, communicatie, ...
- mismatch in verwachtingen en perspectieven bemoeilijkt vertrouwensrelatie. Kan ervoor zorgen dat ouders afhaken, met mogelijks een effect op al dan niet kind regelmatig naar de school sturen.

Aanhef 1: van 'ouderbetrokkenheid' naar 'ouder-schoolsamenwerking'

Maar: een niet-betrokken ouder bestaat niet!

Alle ouders willen het beste voor en betrokken zijn bij de opvoeding en de schoolloopbaan van hun kinderen.

→ de waarom-vraag: 'als ik deze ouder weinig te zien krijg, als die weinig van zich laat horen, wat zou er dan aan de hand zijn?'

Aanhef 2: kleuterparticipatie

Meer dan 97 % van de kleuters gaan naar de kleuterschool.

- Vooral kansarme gezinnen en kleuters zijn relatief meer vertegenwoordigd binnen de groep niet-/onvoldoende schoolgaande kleuters

AMIF-project: geloof in vertrouwensrelatie als opstap naar kleuterparticipatie

- een goede o-s-smw heeft invloed; een warm welkom, met hen een **zorgzame vertrouwensband** opbouwen.
- uitdaging: hoe herken, erken en valideer je hen in hun ouderrol en hoe kan de school van daaruit een partnerschap uitbouwen?

Aanhef 3: ouders zijn nieuwsgierig én bezorgd

“Ik zou heel graag willen weten wat er in de klas met mijn dochter gebeurt. Dat heb ik zo diep gevoeld, die nieuwsgierigheid. Ik vroeg me echt af wat doet mijn dochter in de klas en in de school?”

“Ik zou graag eens een vlieg op de muur zijn.”

“Ik blijf stiekem gluren aan de schoolpoort.”

.

Aanhef 4: zorg en leren

Worden emotionele, sociale en fysieke *zorg*-vragen van ouders voldoende gehoord? Of blijven ze onderbelicht en soms onzichtbaar?

Een typisch fenomeen: dat ouders zich '**zorgen maken over de zorg**' die hun instappende kleuters al dan niet krijgen.

Is er voldoende toezicht op de speelplaats zodat de kleintjes niet omver worden gelopen? Zal mijn kind vriendjes hebben en niet uitgesloten worden? Kan mijn kind uitrusten of slapen als hij of zij moe is? Zorgt de school ervoor dat mijn kind rustig de boterhammen kan opeten? Worden de poepjes wel goed schoon geveegd? ...

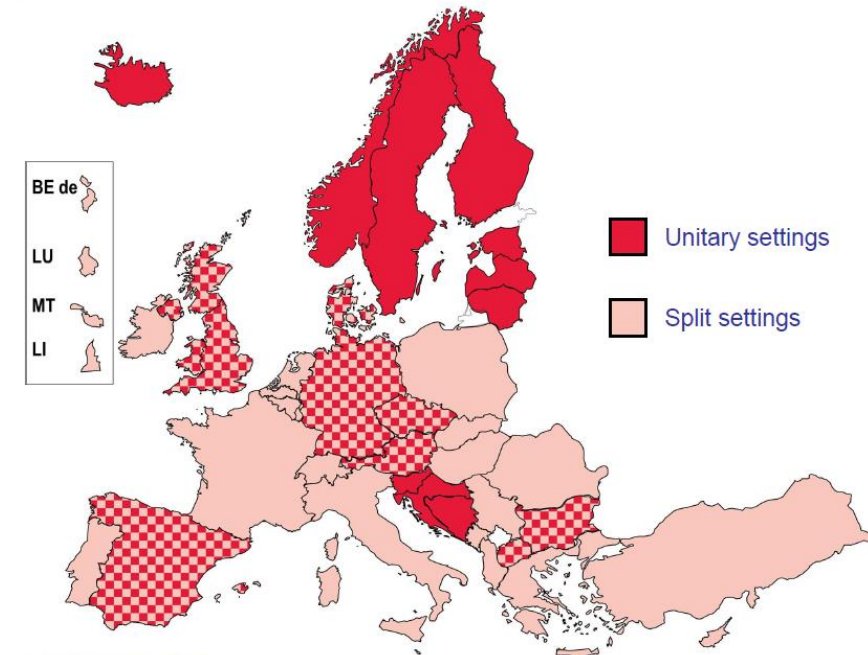

Aanhef 4: zorg en leren

Zorg als hinderpaal of voorwaarde?
'Hiërarchie' tussen zorg en leren?

Organisation of centre-based ECEC, 2016/17

Source: Eurydice.

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

hoofdstuk 2

Waarom

weten wat verwachtingen en bezorgdheden van ouders zijn, versterkt empathie en wederzijds respect

goede o-s-smw versterkt welbevinden, doet vooroordelen en veralgemeningen afnemen

school neemt initiatief want (o.a.)

- ouders zijn 'vraagverlegen', hebben drempelvrees
- vrezen dat hun bezorgdheden als kritiek worden beschouwd

Alle proeftuinen bevroegen tegelijk ook de **leerkrachten**: ook leerkrachten zijn onzeker en angstig over wat ouders (niet) willen.

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

Hoe

hoe kom je nu te weten wat die ouders denken, waar hun twijfels en vragen, bezorgdheden en drempels liggen? waar ze blij mee zijn, en wat hun wenkbrauwen doet fronsen of hun hart doet bonzen?

Het antwoord is bedrieglijk simpel: vraag het hen.

- wat bevraag je
- hoe bevraag je
- wie bevraagt
- terugkoppeling
- effecten/resultaten

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

1 – wat bevraag je

- de inschrijving en ev. rondleiding
- het wenmoment
- de eerste schooldag(en),
- contact met de leerkracht(en) en andere schoolmedewerkers
- de verstrekte info
- of er gelegenheid was/is om je vragen te stellen
- de praktische info over boekentas, maaltijden ...
- of je zicht hebt wat er in de klas gebeurt
- hoe reageert je kind thuis tijdens de overgang
- ...

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

2 – Hoe bevraag je

enquêtes en online bevestigingen? beter:

- één-op-één-gesprekken op school,
- bij ouders thuis of op een andere plek waar ouders zich veilig en vertrouwd voelen,
- groeps- of focusgesprekken met kleine groepjes ouders samen (al dan niet tijdens een activiteit die al gepland staat, bijvoorbeeld een oudercafé).
- kleine variaties: ouders opsplitsen in kleine subgroepjes, eventueel per taal, individuele gesprekjes inlassen ...

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

Visuele ondersteuning bij bevraging

Foto 1: Een kindje neemt afscheid van mama of papa

Mama en papa nemen afscheid van hun kindje aan de schoolpoort. Voor sommige kindjes en ouders loopt dit makkelijk, soms gaat het moeilijk. Hoe was dat bij jullie?

Vragen

- Herinner je de eerste schooldag van je kindje?
- Hoe was het om je kindje naar de klas te brengen?
- Wat heeft je geholpen of wat had je kunnen helpen?
- Welke tips zou JIJ nu geven aan ouders die afscheid moeten nemen op de eerste schooldag?

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

3 – wie bevraagt

klein zelfonderzoek nodig!

ouders praten het liefst met de persoon die er voor hen toe doet, met name de leerkracht (mits ...)

schakel externe partners in:

- ervaring en expertise
- dicht bij de ouders

proeftuinen: met Samenlevingsopbouw, een onderwijscentrum of -netwerk, een organisatie die met gezinnen met jonge kinderen werkt (zoals vzw Hopon in Brussel, Huizen van het Kind, ...), een vereniging die ervaring heeft met welbepaalde kwetsbare groepen (zoals centrum voor basiseducatie Brusselleer), een hogeschool (zoals VIVES bij Menen) ...

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

3 – wie bevraagt

bij uitbreiding: ook Irkr bevragen

- “ook ik word gehoord”
- veel vragen, gevoelens van onmacht en frustratie: ‘we hebben al zoveel geprobeerd’, ‘we steken er zoveel werk in en dan komen ze niet’.
- grote onzekerheid om in contact met ouders te treden én tegelijk een grote hang naar perfectionisme bij kleuterleerkrachten

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

4 – terugkoppeling

Niets dat meer frustreert (weet iedereen die al eens bevraagd is geweest) dan 'er niks meer over horen'.

is dit besproken op het team? hoe reageerden de leerkrachten?

kwamen er acties uit voort? welke?

wat wordt nu uitgevoerd, wat later? ...

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

5 – Effecten – resultaten. Wat blijkt?

- Ouders zijn bijzonder **nieuwsgierig** naar wat er allemaal in de klas en op school gebeurt.
- Ze zijn erg positief en spreken ze met veel **respect** over de leerkrachten in hun rol als professionele opvoeder.
- Een grote nood aan **meer contact en uitwisseling** over hun kind op school.
- Ouders zijn gerustgesteld als er door het contact een vorm van **wederkerige dialoog** ontstaat.
- Ouders ervaren **drempels** om de gewenste dialoog te realiseren, zoals schoolse praktijken, impliciete normen en routines.
- Ouders van instappertjes en jonge kleuters met vragen en onzekerheden over de in hun ogen soms beperkte fysieke en emotionele **zorg** die de school aan hun kind kan bieden.

Praktijk 1 - De Stem van Ouders

5 – Effecten – resultaten. Wat blijkt?

Wat doet dat met een team?

- teams waren oprecht **verwonderd** over hoe betrokken moeders en vaders zijn.
- **meer begrip voor het perspectief van ouders** is ontstaan en evidenties in vraag worden gesteld.
- **bevraging** levert een **schat aan informatie én suggesties** op waar individuele leerkrachten en teams iets mee kunnen.
- Leidde tot een '**continue reflex**' om ouders om hun mening te vragen en hoe ze zich voelen op school → communicatiecultuur → ook op informele momenten

Soms *samen* (ouders en team) de resultaten van beide bevestigingen besproken: samen tot acties komen

Praktijk 2 – een Zachte Overgang

hoofdstuk 3

Waarom

verbindingen tussen de welzijnsorganisaties en scholen:

- **samen** zorgen voor de groei en de ontwikkeling van het kind en de dialoog met ouders
- **‘in elkaars verlengde’**
- afstappen van het traditionele abrupte en harde overgangsmoment.

Praktijk 2 – een Zachte Overgang

Hoe

Tal van organisaties uit de preventieve gezinszorg actief die werken rond **toeleiding** van kwetsbare ouders naar het kleuteronderwijs:

Inloopteams, Kind en Gezin, Huizen van het Kind, stedelijke of gemeentelijke diensten Kinderopvang
...

In verschillende proeftuinen werd druk geëxperimenteerd met **vernieuwende trajecten**, waarbij ook gezocht werd naar samenwerking met de betrokken kleuterscholen.

Praktijk 2 – een Zachte Overgang

NIET:

‘we moeten die onwetende ouder proberen te overtuigen’

De kracht van deze initiatieven ligt doorgaans in het

- ‘outreaching’ en ‘aanklampend werken’ om ook de meest kwetsbare ouders te bereiken, en
- in het ondersteunen van ouders in hun zoektocht door hen te informeren te begeleiden en met hen in dialoog te gaan.

Praktijk 2 – een Zachte Overgang

Vanuit dialoog: waar hebben de ouders nood aan? welke onderwerpen willen zij aan bod laten komen?

Wees alert **voor veronderstellingen en percepties** die bij ouders leven. En voorzie opvang voor de kinderen

Mogelijke thema's:

- Het **reilen en zeilen** in de kleuterschool: Wie werkt er allemaal op een school? Hoe werkt een school, hoe ziet een dag in de kleuterklas eruit? Wat moet mijn kindje meenemen naar school?
- Een **schoolkeuze** maken. Ouders helpen expliciteren wat ze belangrijk vinden in een school.
- **Informatie over aanmeldings- en inschrijvingsprocedures, over zindelijkheid** bij jonge kinderen,
- Hoe ziet het Vlaamse **onderwijssysteem** eruit en waar zet de kleuterschool op in? Wat kost onderwijs, hoe doe ik een aanvraag voor een schooltoelage, ...?
- ...

Praktijk 2 – een Zachte Overgang

bezoeken aan spel-o-theek, de bibliotheek, de lokale kinderopvang ...
goed voorbereide bezoeken aan de kleuterscholen

trajecten in proeftuinen:

- info-sessies gekoppeld aan schoolbezoeken/wandelingen, met terugkoppeling en feedback, soms met begeleiding naar inschrijving toe.
- pre-school-activiteiten: poppenkastvoorstelling, kookmomenten, spelothek, bewegingsactiviteiten, babymassage, ... : “elke woensdag organiseren we een activiteit voor ouders en hun peuters”

Praktijk 3 – Wederzijds wennen

hoofdstuk 4

Waarom

vanaf de inschrijving – warm en doordacht onthaalbeleid
als eerste stap: wemmomenten en eerste schooldagen

doel: ouders geruststellen: ‘hier is men nieuwsgierig naar wat wij over ons kind denken en weten, hoe wij met hem of haar omgaan; en ze willen daar graag rekening mee houden’.

Praktijk 3 – Wederzijds wennen

Hoe

1 - inschrijving

- echt een **verwelkomingsmoment** van maken en een aangename sfeer creëren, met een tasje koffie en een koekje, een speelkoffer voor de kleine kinderen die meekomen, een klein cadeautje, een inschrijvingsboekje en rondleiding met handleiding, een onthaalboekje (met vooral aandacht voor het visuele, het beeldende).
- tolken, of: ouders kunnen een vertrouwenspersoon meebrengen
- eigen website en/of facebookgroep (ouders thuis de klaswerking volgen)
- intake: ‘welke informatie is voor ons belangrijk opdat we je kind zo goed mogelijk kunnen opvangen en begeleiden?’
- diverse instrumenten ingezet, soms ‘**kindpaspoort**’

Praktijk 3 – Wederzijds wennen

2 - vóór het wenmoment – uitnod. om bij allerlei **activiteiten** aanwezig te zijn, zoals de pre-school-activiteiten, schoolfeesten / op huisbezoek voor verdere kennismaking

3 - wenmoment

- het moment dat ouders en kinderen zich ‘moeten beginnen **aanpassen** aan het leven in het kinderdagverblijf/de school’? versus een ‘**wederkerig** wenbeleid’
- mooie **aanleiding om elkaar beter te leren kennen**, te ‘wennen’ aan elkaar.
- Flexibele trajecten

Praktijk 3 – Wederzijds wennen

4 - Eerste schooldag

zeer natuurlijk van ouders om heel **nieuwsgierig** te zijn hoe hun kind het doet tijdens de eerste schooldagen en –weken – samen beleven

Nazorg na de eerste schooldag/week:

- foto's van kinderen van de eerste schooldag op de site of facebookgroep. Zeker wanneer het afscheid 's morgens hartverscheurend was, kan een foto met een blij en spelend kind al wonderen doen.
- Proeftuin: kinderen filmen en voor de ouders een **filmmoment** organiseren.
- '**tevredenheidsgesprekken**': na enkele weken krijgen de ouders de vraag of en hoe het kind thuis vertelt over zijn belevenissen, welke gevoelens het uit ...

Praktijk 3 – Wederzijds wennen

Effecten

grotere geruststelling bij ouders / begin van vertrouwen / zien professional als vertrouwenspersoon

effect bij kinderen? 'voelen' toch de vertrouwensband tussen ouders en professional

Proeftuin waar school en kinderopvang samenwerken: een team van kleuterjuffen en kinderbegeleiders komen één keer per maand samen om het **wederkerig en gezamenlijk wenbeleid** vorm te geven: dezelfde symbooltjes, foto's van ouders aan beide muren ...

Praktijk 4 – Dagelijks ontmoeten en communiceren

hoofdstuk 5

Waarom

geen vertrouwensband zonder vele **informele ontmoetingen**

Hoe

Informeel ontmoeten en uitwisselen vraagt dat ouders de school binnen mogen en kunnen, dat de deuren opengaan, dat de school drempels om in contact te treden met de leerkrachten en bij uitbreiding ook met andere ouders wegwerkt.

Van het schriftelijke naar het mondelinge, het beeldende en de beleving (= in de klas zelf uitnodigen)

Praktijk 4 – Dagelijks ontmoeten en communiceren

1 - contact in de klas

Veel onzekerheden hierover, ook vooroordelen, veralgemeningen, frustraties soms, ... angst voor chaos, gevoel van controle te verliezen als ouders in de klas komen:

‘ze zullen de kasten openen en speelgoed uithalen’, ‘ze zullen zich moeien in conflictjes tussen kinderen’, ‘ze zullen mijn dagschema overhoop halen’

Ervaringen van de Proeftuinen: angst en onzekerheid ebt vrij snel weg van zodra je ouders effectief toelaat in je werking.

- leerkrachten ervaren contacten aan de klasdeur en in de klas als dankbare momenten om ouders uit te nodigen, als kleine, korte uitwisselmomenten over school en thuis.
- ouders van instappertjes tot in de klas laten, komt tegemoet aan de bezorgdheid van veel ouders.
- openklasmomenten – al dan niet dagelijks

Praktijk 4 – Dagelijks ontmoeten en communiceren

2 - Schoolpoortcontact

met duidelijke afspraken wie wanneer hoe lang; al dan niet met externe partners, met prikbord, foto's, infobord, ...; of: maandelijks 'koffie aan de schoolpoort'

3 - Ouder-kindactiviteiten in de klas: samenspelen, samen voorlezen, mee op uitstap

mèt voor- en nabespreking!

Proeftuin: In de **nabespreking** ging men het gesprek aan met de ouders over hoe ze de activiteiten ervaren hebben. Vonden ze het leuk? Hebben ze iets nieuws ontdekt bij hun kind? Welke 'talenten' zien ze een volgende keer graag aan bod komen?"

= erkenning voor de leerkracht

Praktijk 4 – Dagelijks ontmoeten en communiceren

4 – wederkerig oudercontact

i.p.v. de leerkracht vertelt: → luistert, een gesprek over groei en ontwikkeling; ‘zorg én leren’ samennemen en niet enkel praten over ‘leren’ of ‘schoolprestaties’

methodieken en documenten die aanleiding voor een dergelijk ‘wederkerig’ gesprek, zoals **‘kindpaspoort’**

5 – andere

oudercafé ...

Praktijk 5 – Samenwerken met welzijnspartners

hoofdstuk 6

Waarom

ouders leren kennen = noodzakelijke voorwaarde om tot een goede smw te komen
des te meer het geval bij kwetsbare ouders

organisaties en voorzieningen die met (kwetsbare) gezinnen werken, hebben een
breed en veelzijdig beeld op wie de ouders zijn, op hun leefwereld en
leefomgeving, ... → leerkans voor de school

Praktijk 5 – Samenwerken met welzijnspartners

Organisaties die met kwetsbare groepen werken:

- 1 - Zij geven ouders een stem, zij ondersteunen ouders om zelf de woorden te vinden die hun vragen, verwachtingen en bezorgdheden tot uitdrukking brengen (*empowerment*)
- 2 - Zij signaleren aan de scholen welke vragen er bij deze ouders leven (*signaalfunctie*)
- 3 - Zij begeleiden ouders opdat de ouders zelf deze vragen aan de scholen kunnen voorleggen (ouders *versterken* en *toeleidend/outreaching* naar scholen toe)

Praktijk 5 – Samenwerken met welzijnspartners

Praktijken

- bv. samen met de regioverpleegkundige van Kind en Gezin op huisbezoek gaan
- bv. kinderdagverblijven zitten samen met kleuterteams om te leren van elkaars wenbeleid
- bv. een inloopteam werkt aanklampend naar gezinnen toe om de brug met de school te versterken of te herstellen
- bv. buurt- of wijknetwerken inschakelen - buurtwandelingen voor leerkrachten

En omgekeerd: scholen zijn voor welzijnspartners een belangrijke 'vindplaats'.

Praktijk 5 – Samenwerken met welzijnspartners

Effecten

- Scholen en welzijnsorganisaties komen dichterbij elkaar, wisselen uit, doen makkelijker een beroep op elkaars deskundigheid.
- Leerkrachten zijn beter op de hoogte van het aanbod dat in de wijk aanwezig is; betere advisering en toeleiding naar dat aanbod.
- Het beleven van de wijk opent voor de school een nieuw perspectief op de gezinnen: meer begrip voor gezinssituaties, meer inleving in hun leefwereld.
- Bij team meer vraag naar verdieping:

wat doet migratie met een mens, hoe wordt onderwijs in andere landen vormgegeven, wat betekent armoede in het dagelijkse leven, hoe verloopt tweedetaalverwerving eigenlijk best ...

Praktijk 6 – Professionele ondersteuning aan schoolteams

hoofdstuk 7

Vorming alleen heeft weinig impact

Duurzame procesbegeleiding en visie-ontwikkeling

De school als een professionele leergemeenschap in een diverse samenleving
Proeftuinen hadden meeste succes als intervisies voor leerkrachten/directies georganiseerd werden om zo proces van diepgaande reflectie en leren te stimuleren

Uitsmijters

Zie Manifest van de proeftuinen, p. 191!

Structurele beleidscondities creëren!

Het zou fijn zijn mocht (o.a.)

- de professionals meer kindvrije uren hebben (voorschools en schools)
- er eens goed nagedacht wordt over het hele systeem van toezichten (scholen)
- kleinere klasgroepen → meer kwaliteitsvolle (talige) interacties
- verhoudingen bekijken: 1 kinderbegeleider voor 8 kinderen – 1 kleuterleerkracht voor 24 (of soms meer)
- ...

Graag meer inspiratie?

vbjk.be/nl/publicaties/over-de-streep

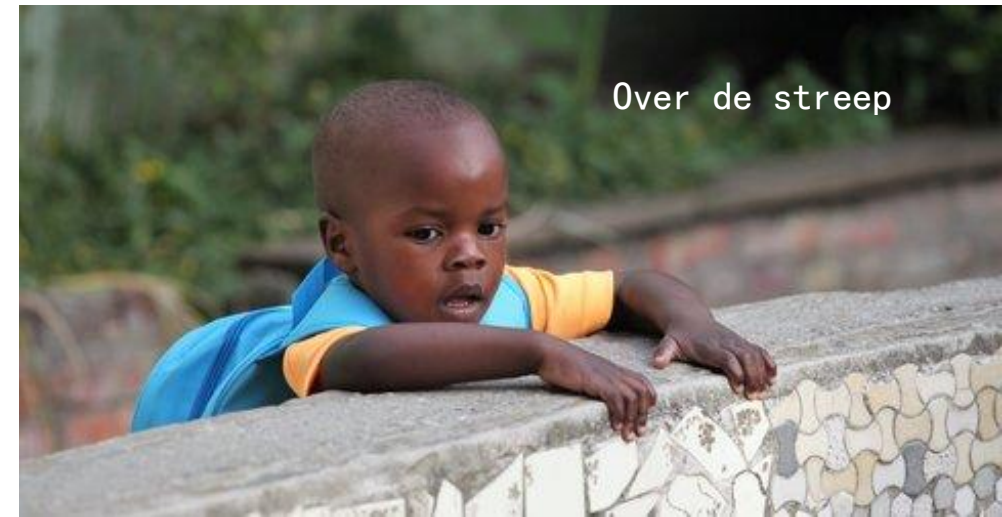
<https://www.grotekansen.be/nl/home/1>

klasse.be/134979/hoe-bouw-je-rijke-relatie-met-ouders/

Artikelenreeks 'schoolrijpe kinderen of kindrijpe scholen' in Kleuters en ik en Kiddo

<https://www.ugent.be/pp/swsp/>

→ Onderzoek kwaliteitsvolle interacties

Bedankt!

Katrien Van Laere – VBJK - katrien@vbjk.be

Jan De Mets – Steunpunt Diversiteit en Leren, UGent - jan.demets@ugent.be

